

RESEBERÄTTELSE

Namn

År och termin för utbyte

Nils Brattgård

HT22

Utbytesuniversitet

HafenCity Universität Hamburg

Utbildningsprogram

Civilingenjör Samhällsbyggnad (Sustainable Urban Planning and Design)

Hamburg, med ett mål att förbättra tyskakunskaper

Innan avresa

Utbyte kändes som en sån där sak som jag borde uppleva någon gång under studietiden, att åka iväg kändes därför som en självklarhet. Jag funderade ett tag mellan Japan, Tyskland och Nederländerna, men språkbarriären i Japan och de färdiga kurspaketen i Nederländerna fick mig till slut att välja Tyskland. Att jag sedan pratar tyska på nära modersmålsnivå gjorde valet enklare.

Hamburg fanns som rekommenderat universitet hos KTH, att jag valde det kändes därför ganska självklart. Hamburg är också en av de finare städerna i Tyskland, och påminner lite om Stockholm, samt är inte riktigt lika hårt drabbat av bostadsbrist, vilket gjorde starten lite enklare.

Lite generella förberedelser krävs alltid inför utbyte. Val av kurser, ansökan hos Erasmus, osv. Det krävdes dock inte mycket förberedelse för min del just på grund av att jag valde Tyskland. Tyskakunskaper hade jag redan, annars hade en tysk kurs med start i slutet september varit aktuellt, VISA behöver inte sökas, och det övriga formella löser man senare på plats. Boende kunde universitetet lösa åt mig, annars hade det lett till en del extra eget sökande.

Ankomst

Jag kom fram i Hamburg den 1. Oktober, vid den officiella starten för Terminen i Tyskland. Det visade sig dock att kurserna först började två veckor in i oktober, den 17. Jag spenderade de första dagarna med att få ordning på byråkratin kring att leva i Tyskland. Ett tyskt bankkonto behövde öppnas för att betala hyran (även om det senare visade sig att det lika väl kunde ske genom månatliga överföringar från ett svenskt konto), men framför allt behövde jag anmäla min inflyttning till Hamburgs kommun. Ett par dagar in började universitetets välkomstaktiviteter för nya studenter (vilken dock bara verkar organiseras under höstterminen). Det var främst riktat till de som studerade permanent på universitetet, men även Erasmus-studenter fick gärna delta på aktiviteterna med fokus på underhållning. Det fanns även en del informationsträffar för utbytesstudenter specifikt, gällande just den komplicerade tyska byråkratin, både i universitetet och utanför. En intressant upptäckt var att *kursval inte garanterar plats på kursen för någon student på universitetet, om antalet anmälda överstiger antalet platser, utan då är det lotteri som gäller*. Lyckligtvis ledde det aldrig till bekymmer för mig.

Huvudentrén (vänster), och en blick över utsidan mot vattnet, längs hela fasader finns balkonger som ska vara fantastiska på sommaren (höger)

Tillträde till rummet jag hade i studentkorridoren skedde problemfritt, efter att jag fått dem att gå med på inflyttning på en lördag (efter en viss mängd hot). Jag har nu i efter hand fått veta att jag hade stor tur och fick det största rummet i hela huset, men även de andra var helt klart beboeliga. För 380€ ingick ett ca 12 m² stort rum, två städningar av de allmänna utrymmena per vecka, en ganska dålig kudde och täcke (samt sängkläder), och en uppsättning köksutrustning. Övriga möbler fick man köpa själv och sedan försöka sälja efter studietidens avslut.

Ekonomi

Då utbytet skedde inom Europa fick jag (nästan) automatiskt ett relativt stort stipendium via Erasmus+. Detta finansierade omkostnaderna som att bo i Tyskland ändå innebar för mig.

Generellt är alla kostnader i Tyskland lägre än i Sverige. Det finns bättre rabatter på museum, lokaltrafik, aktiviteter, etc. än motsvarande i Sverige. Samtidigt är matkostnader lägre, även om man inkluderar det nästan dagliga besöket hos universitetets restaurang (motsvarande Restaurang Nymble) som tar runt 4€ för en ganska gedigen måltid. Hyran är den enda utgiftspunkt som är lika dyr eller dyrare än Stockholm.

Boende

Boende i studentkorridor (som i Tyskland kallas för WG / "Wohngemeinschaft") fick jag tillgång till via Universitetet, som hade ett antal rum att dela ut i Gustav-Radbruch-Haus. Då antalet utbytesstudenter var lägre än antalet rum fick alla ett tilldelat. Det kan annars, likt Stockholm, vara svårt att få en bostad, utan man får rikta sig till någon av de många chattarna på Telegram eller WhatsApp eller hemsidor som WG-Gesucht och fråga om det är någon som hyr ut i andra hand (vanligtvis ändå till hyfsat pris) eller ansöka om rum hos en av de privata firmorna som Smartments (som tar mer betalt, men också har högre kvalitet på boenden).

Boendet i Gustav-Radbruch-Haus

Universitetet och studierna

HafenCity är fokuserat på det som på svenska beskrivs som samhällsbyggnad, eller engelska "civil engineering". Det vill säga, stadsplanering, urban design, arkitektur, byggvetenskap och angränsande ämnen som miljöteknik. Man kan föreställa sig att hela ABE-skolan på KTH görs om till ett universitet i en byggnad.

Det finns likheter med KTH, men också stora skillnader. Den största är läsårets struktur. Utöver att undervisningsperioden sträcker sig från mitten av oktober till slutet av februari läggs en månads tid för eget arbete till i mars; tid som man verkligen behöver utnyttja för förberedelse för grupparbeten och förberedelse för tentor.

Utöver tidsskillnader, är kursstrukturen annorlunda. Alla 30hp läses samtidigt, inte uppdelat i två perioder. I mitt fall innebar det 5 kurser under hela perioden (4x 5 hp samt 1x 10hp). Varje kurs är ur poängsynpunkt "mindre" än motsvarande på KTH, men innehållet upplever jag vara ungefär detsamma. Som helhet innebär det alltså att studierna är tuffare på HafenCity (och vad jag hört i hela Tyskland). Något jag personligen märkte av. Samtidigt är det inte ovanligt att studenter arbetar vid sidan av studierna, antingen genom att bara plugga 50%, eller om det är begränsad omfattning utöver studierna. Jag själv fick arbete i ett av universitetens labb motsvarande 5h varje fredag.

En majoritet av kurserna är på tyska. Det gäller särskilt inom arkitektur och stadsplanering. Programmet REAP (liknande miljöteknik) är helt på engelska och har en del kurser som passar både arkitekter och stadsplanerare. Vad jag kunde höra från andra gick det dock ofta att hitta en lösning så även en kurs på tyska gick att klara av. Särskilt om man är flera som inte talar tyska i en kurs som är projektbaserad kan just den gruppen ofta få skriva på engelska. Det får man dock prata med kursansvarig om.

Som helhet är min bedömning dock att man definitivt ska kunna tyska på en nivå motsvarande B1 för att ens överväga HafenCity. Om man väljer att åka med tyskakunskaper på nivå lägre än C1 bör man prioritera kurser på engelska, och undvika kurser med tentamen, eller få bekräftat att den kan skrivas på engelska i stället för tyska.

I HafenCity är kurserna organiserade så att de har samma tider varje vecka, hela året. Veckorna är alltså identiska. Dagarna behöver dock inte vara det. Jag hade två dagar (måndag, tisdag) med schemalagd undervisning 08-16, den ena ämnades för grupparbete, den andra hade jag föreläsningar i tre olika kurser. Utöver det hade jag en ytterligare en 3h föreläsning på torsdag eftermiddag. Övriga dagar var tänkta för egna studier. Jag kan varmt rekommendera ett upplägg med en eller två helt

tomma dagar varje vecka, då det ger möjlighet till att resa iväg en långhelg, eller en heldag för att utforska staden varje vecka. Det gör det även enklare att organisera grupparbeten.

Kurser

Då jag hade 30hp valfria kurser kvar tog jag mig en stor frihet i val av kurser. Jag ville läsa en större projektbaserad kurs eftersom jag missade motsvarande på KTH, men valde i övrigt kurser som jag tyckte var intressanta (HafenCity har en del kurser om energi och dagvatten) och motsvarighet saknades på KTH. Som nämnt finns en risk att man inte får sitt förstahandsval. Detta var fallet med en av mina ursprungliga kurser, som jag dock valde bort på grund av en schemakrock oavsett. Kvarvarande kurser var (dessa finns bara under höstterminen):

SP-M-101-101 - Interdisciplinary Project: Urban Energy Storage for the Energy Transition

M1 Projektet har nya ämnen varje år. Ett interdisciplinärt projekt som låter stadsplanerare, byggingenjörer och miljötekniker (REAP) arbeta ihop är i alla fall delvis på engelska och behandlar ämnen som angår alla tre yrken. 2022/23 var ämnet *lagring av energi i urban miljö* (året innan om solarpaneler). Som helhet en bra kurs som dock krävde en hel del arbete utöver de 8 schemalagda timmarna i veckan.

Det finns ytterligare 4-5 andra ämnen att välja bland inom M1 projektet som behandlar olika stadsplaneringsfrågor.

BIW-M-307-100 - Water Sensitive Urban Design

En renodlad *dagvattenhanteringskurs*. Bestod av ett större grupparbete som gick ut på att modellera ett område i Hamburg för att avgöra effekten av ett först utarbetat förslag för dagvattenhantering enligt konstens alla regler (nyttjande av grön infrastruktur). Föreläsningarna var på tyska, en grupp fick skriva och hålla presentationer på engelska.

Som helhet en intressant kurs som gick igenom grunderna i dagvattenhantering. Har man omfattande tidigare kunskaper är det största värdet utflykten till ett område i Hamburg som arbetat med särskilt arbetat med dagvatten, samt modelleringen (även om den skedde med ett lite för gammalt program).

SP-M-303-100 - New Technologies in Urban Planning

Den minst välorganiserade kursen jag gick. Bestod av 10 föreläsningar om olika tekniker som har börjat användas i stadsplanering (3d modellering, BIM, VR, etc.) som kompletterades med enskilt eller grupparbete. Grupparbetet gick ut på att först gräva djupare i ett av ämnena och hålla en ca 30min presentation om det, för att sedan välja en mer specifik forskningsfråga i samma ämne och skriva en runt 20 sidor lång utredning om det. Jag fick hålla presentationen och skriva på engelska, så jag utgår att det ska vara möjligt för andra också.

Som helhet rekommenderar jag kursen, men endast om man behöver en lite enklare att komplettera med, eller inte lyckas fylla ut 30hp.

REAP/SP-M-304-100 - Economics and Planning of Technical Urban Infrastructure Systems

En kurs som man skulle tro handlar om ekonomiska frågor, men i slutändan mer handlade om teknisk infrastruktur och de bakomliggande resurskedjorna. Den kursansvarige (också föreläsare) är härlig, lite virrig, men som helhet fullt kapabel till att skapa en framför allt tankeväckande kurs. Jag kan inte påstå att jag lärde mig något specifikt värdefullt för en framtida karriär, utan fick snarare en inblick i ekonomiska teorier och hur de kopplas till stadsplanering (och en hel del teknisk kunskap om solarpaneler).

Som helhet är det en solklar kurs att gå på utbyte. Den är relativt lätt (de 2-3 (beroende på om man gör en valfri) inlämningarna var inte svåra eller särskilt tidskrävande att skriva)), på engelska, tillräckligt lärrik, och ger utrymme att lägga tid på andra kurser eller för att utforska staden.

REAP-M-302-100 - Technologies for sustainable water resource management

Ytterligare en kurs om vatten, som dock inte lade fokus på dagvatten (även om det dök upp) utan VA-system. I synnerhet VA-lösningar i utvecklingsländer, dvs. lösningar som inte kräver omfattande infrastruktur (nyckelord *Faecal Sludge Management, Decentralised Water Management*).

Grupparbetet som var det moment som bedömdes var ett grupparbete (2 personer) på omkring 20 sidor. Ämnet kunde väljas inom dagvattenhantering och VA (gråvatten, spillvatten). Föreläsningarna var på engelska och projektet skrevs på engelska.

Som helhet är det en kurs som är värd att gå om man har intresse för VA-frågor. Fokuset på utvecklingsländer kan kännas ovanlig, men är intressant även i europeiska sammanhang då teknikerna som används kan vara aktuella ur beredskapssynpunkt (kräver ofta ingen el) och på mycket avlägsna platser (faecal sludge management tekniker används mycket i samband med sommarstugor i Sverige).

Staden och landet

En sak jag regelbundet hört medans jag varit här är att Hamburg är fint, men Stockholm är finare; vilket är något jag helt klart kan hålla med om. Hamburg har sina guldklimpar: små gröna passager längs kanaler; gränder i Altona; och ett eller annat vackert parkstråk, men som helhet saknas en charm som jag kan uppleva i andra städer. Det är svårt att sätta fingret på exakt vad det är som orsakar den känslan, men jag tror det handlar om att staden är ganska steril. Det är därför områden som Altona, det nybyggda „HafenCity“ (som kan påminna lite om Hammarby Sjöstad och är den närmsta omgivningen runt universitetet) och „Speicherstadt“ (den gamla frihamnen) känns så speciella, eftersom de har en karaktär. Det viktiga är helt enkelt att se till att komma ifrån den tätaste innerstaden och besöka framförallt resterande staden. Områden i storstadsområdet, som Blankenese („Treppenviertel“) är exempelvis helt klart värda ett besök, även om man är ganska nöjd efter ett par timmar. Som helhet skulle jag även rekommendera att åka under vårterminen, så att man får ta del av våren och sommaren, som vad jag har hört är betydligt finare; och man slipper Hamburgs gråa, disiga och dimmiga vinter.

Treppenviertel Blankenese, en grå dag i Mars

Jag har besökt Tyskland en hel del tidigare, men just Hamburg betydligt mindre. Jag kunde därav inte riktigt uppleva några tydliga kulturkrockar. Studenter som grupp har en tendens att vara öppna, och de tyska studenterna är kanske ännu mer öppna för nya bekantskaper än de svenska (särskilt om man kommer från Sverige, ett land som näst intill alla jag träffade har besökt och tyckt om). Om man inte är van vid den tyska kulturen är det ett par saker man får vara redo för. Tyskland är ett statussamhälle långt mer än Sverige. Man ni:ar („sie“ vs „du“) personer fram tills de ber en att inte göra det, särskilt märkbart är det i samband med inköp, men även professorerna på universitetet.

Fritid och sociala aktiviteter

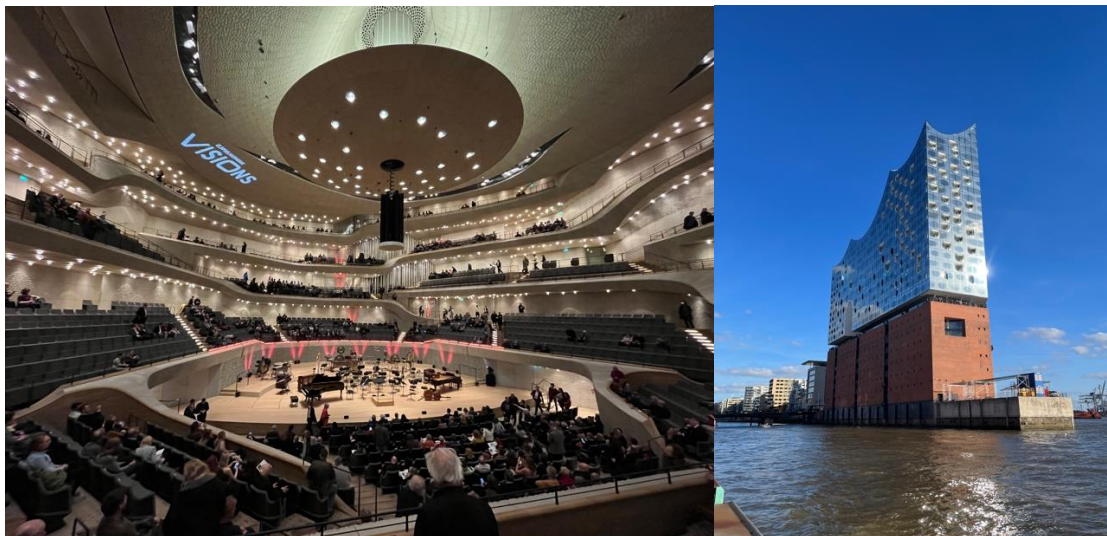
Min fritid i Hamburg såg i stort ut som den i Stockholm. Jag träffade bekanta någon gång i veckan och gick på diverse promenader. Det fanns dock socialt liv i Hamburg, även i universitetet. Jag bekantade mig med ett antal av de tyska studenterna som jag var på ett antal fester med, på barer i olika delar av staden. Som stadsplanerare får man dock vara redo på att kontakten med andra utbytesstudenter kan vara begränsad. Under HT22 var jag den enda utbytesstudenten som hade stadsplanering som fokus, resterande var arkitekter. Utan att ha gemensamma kurser hamnade jag väldigt snabbt utanför den gruppen, även om det även har berott på bristande intresse på grund av kontakter med de tyska studenterna. Värt att nämna är också att ERASMUS-Hamburg regelbundet har aktiviteter för alla Erasmus-studenter i staden, för ganska låga - till inga - kostnader.

Den stora skillnaden är möjligheten till resor, vilken jag utnyttjade ganska regelbundet. Att resa i grupp genom de närliggande delstaterna (Schleswig-Holstein, Niedersachsen) är chockerande billigt. För runt 30€ (och ner till 10€ ju större gruppen är) kan man åka med regionaltåg och lokaltrafik genom hela delstaten under en dag. Möjligheten till dagsturer till Lübeck, Kiel, Bremen, Bremerhaven, osv. har jag nyttjat för att utforska en del av Tyskland jag annars sett mindre av. Längre resor kan också göras till någon av nordsjö-öarna (jag besökte ex. Helgoland (se bild), en ö av sandsten som sprängdes i slutet av andra världskriget). För längre avstånd i Tyskland kan jag också rekommendera prov-versionen av BahnCard 25, som för 18€ ger 25% rabatt på tågresor med DB i 3 månader (se bara till att avsluta abonnemanget minst sex veckor innan sista datum).

Om man tycker om kulturella aktiviteter finns det massvis. Stadens konsthall skulle man behöva flera dagar för att utforska helt, och andra museum har regelbundet olika specialutställningar. Man får besöka många av dessa gratis med "MeineFreikarte" som man får via universitetet (om man åker under HT). Även utan det är priserna för studenter låga jämfört med Stockholm, och flera museer har under torsdag kväll öppet sent med gratis, eller billigare, insläpp efter 17/18. Hamburgs Filharmonik är en otrolig byggnad som har bra klassiska konserter. Som student kan man boka sittplatser till många av dessa för 10€ 14 dagar före konsertdatumet.

Elbphilharmonies stora sal (vänster) och byggnaden (höger)

Hållbarhet

Att resa från Stockholm till Hamburg med tåg är väldigt enkelt. Det tar ca. 12 timmar, med ett byte i Köpenhamn på 1–2 timmar i snitt. Ligger man ute i tid behöver det inte heller bli jättedyrt. På mina 4 resor under studietiden betalade jag i snitt 800 kr per enkelresa. Nu när SJ också börjat köra nattåg till Hamburg är även det ett alternativ, även om det lätt blir dyrare om man vill ha en liggplats.

Rekommendationer och övriga reflektioner

HafenCity är värt att åka till om du har tillräckligt goda tyskaskunskaper. Om det inte är fallet skulle jag välja ett annat universitet som har ett bättre kursutbud på engelska.